

Wojciech Szabaciuk*

**POLITYCZNE DZIAŁANIA
AMERYKAŃSKIEJ PARTII DEMOKRATYCZNEJ
OD POŁOWY XIX WIEKU DO ROKU 1945
W OCENIE REPREZENTANTÓW SZKOŁY
AUSTRIACKIEJ. WSTĘP DO ANALIZY
I INTERPRETACJI WYBRANYCH PROBLEMÓW**

**THE POLITICAL ACTIVITY OF THE AMERICAN
DEMOCRATIC PARTY IN THE PERIOD FROM THE SECOND HALF
OF THE 19TH CENTURY TO 1945 IN THE EVALUATION
OF THE OF THE REPRESENTATIVES OF THE AUSTRIAN SCHOOL.
INTRODUCTION TO ANALYZE AND INTERPRETATIVE
OF THE SELECTED ISSUES**

Abstract

This article is an attempt to analyze and interpret the evaluation of the politicians of the American Democratic Party in the period from the second half of the 19th century to 1945, which was conducted by representatives of the Austrian School. This article shows that the Democratic Party, from the political group which conforms to *laissez faire*, individual liberties, and the free trade was later to become a party, which support subsidies, “war for democracy” and the state-sponsored works. The account which was adopted by the representatives of the Austrian School was support for the market economy and personal liberties, and all violations of these issues have become of the subject of their criticism. In this article the author used an interpretative method and content analysis.

Key words: Austrian School, Democratic Party, United States of America

Wstęp

Celem artykułu jest analiza i interpretacja myśli i refleksji o współczesnej historii oraz filozofii politycznej reprezentantów szkoły austriackiej dotyczących oceny działalności polityków amerykańskiej Partii Demokratycznej. Niniejszy artykuł ma wykazać, że analiza i interpreta-

* Instytut Politologii, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Koszarowa 3, 51-149 Wrocław, e-mail: szab12@interia.pl

cja współczesnej historii przy wykorzystaniu narzędzi badawczych oraz idei wypracowanych przez przedstawicieli szkoły austriackiej pozwoli udowodnić, iż amerykańska Partia Demokratyczna przeszła spore przeobrażenia. Partia Demokratyczna z ugrupowania politycznego afirmującego wolny rynek, pokojowe relacje między narodami przerodziła się w partię popierającą wojnę, militarizm, subsydia, planowanie gospodarcze, roboty publiczne i regulacje rynku. Zdaniem przedstawicieli szkoły austriackiej Demokraci od czasów prezydentury Wilsona popierali militarystyczną politykę zagraniczną i osiąganie celów politycznych za pomocą środków wojennych. Wilson porzucił pokojowe i antyimperialne koncepcje swoich politycznych poprzedników. Artykuł przeanalizuje stanowisko reprezentantów szkoły austriackiej wobec działalności Demokratów od połowy XIX w. do roku 1945. Autor poświęci specjalną uwagę na omówienie dokonanej przez „Austriaków” oceny polityki prezydentów Thomasa Woodrowa Wilsona i Franklina Delano Roosevelta. Artykuł ma wykazać, że reprezentanci szkoły austriackiej negatywnie oceniali politykę gospodarczą i zagraniczną wymienionych wyżej prezydentów.

W niniejszej pracy autor posłuży się metodą interpretacyjną oraz analizą treści. Autor skupił się na myśli politycznej, teorii oraz interpretacjach historii wypracowanych przez współczesnych amerykańskich i libertariańskich reprezentantów szkoły austriackiej w osobach Murraya Rothbarda, Ralpa Raico, Roberta Higgsa, Thomasa diLorenzo oraz Johna Densona, analizując ich dorobek zawarty w monografiach i pracach zbiorczych. Działalność oraz program polityków Partii Demokratycznej, który został oceniony i zinterpretowany przez reprezentantów szkoły austriackiej, będzie analizowany w sferze politycznej, ekonomicznej, militarnej, a także indywidualnej wolności.

Czym jest szkoła austriacka?

Szkoła austriacka powstała w 1871 r. wraz z wydaniem *Zasad ekonomii* autorstwa Carla Mengera (2007). Zarówno *Zasady ekonomii*, jak i późniejsze prace austriackiego ekonomisty wydane w latach 80. XIX w. podważyły dominujący w niemieckojęzycznej nauce nurt historycyzmu, zapoczątkowując *Methodenstreit*, czyli spór o metodę (Dzionek-Kozłowska 2007: 137). Krytykę podejścia historycyzmu, które polegało na epistemologicznym założeniu, że prawa społeczne i ekonomiczne są zależne od kulturowego, historycznego i narodowościowego kontekstu kontynuował uczeń Mengera Ludwig von Mises, który poszukiwał uni-

wersalnego prawa dotyczącego ludzkiego działania (Szabaciuk 2014: 61). Pierwotnie „Austriakami” nazywano Mengera i skupione wokół niego koło naukowe (Schulak, Unterkofler 2011: 27). Chociaż jak wskazuje Mises, termin szkoła austriacka ironicznie odnosił się do kontynuatorów myśli Mengera i został użyty przez jego krytyków, to jednak nie ogranicza się jedynie do Austriaków, lecz także reprezentantów innych narodów, jak np. Brytyjczyków czy Amerykanów (Mises 2003: 19).

Przedstawiciele szkoły austriackiej opowiadali się za maksymalizacją wolności jednostek, a także krytycznie patrzyli na działalność państwa, zwłaszcza w sferze ekonomii. W ramach szkoły nastąpił podział na postulujących ograniczenie państwa do funkcji zapewnienia bezpieczeństwa (państwo minimalne lub minarchizm) lub też popierających jego całkowite zniesienie i wprowadzenie ładu politycznego opartego na dobrowolnych relacjach rynkowych (anarchokapitalizm). Wypracowane narzędzia badawcze oraz dorobek naukowy Mengera i Misesa oraz ich kontynuatorów przekraczały sferę ekonomii, tworząc teorie, interpretacje i analizy, które są interesujące i użyteczne dla przedstawicieli nauk społecznych, w tym zwłaszcza dla politologów. Chociaż dla kluczowego „Austriaka” Murraya Rothbarda i jego następców państwo to pasożyt, który zdobywa majątek kosztem społeczeństwa i zaburza względnie pokojowe relacje międzyludzkie, stosując legalne metody, czyli przemoc (Rothbard 2000a: 59–60), to jednak działalność zmierzającą choćby do częściowego obniżenia podatków można uznać za przybliżającą do absolutnej wolności. Rothbard stwierdza, że należy pamiętać o fakcie, że wolność jest najwyższym celem politycznym i nie może zostać zapomniana ani wyparta przez częściowe kompromisy (Rothbard 2006: 376). Oczywiście trudno jest aplikować radykalne teorie szkoły austriackiej do rzeczywistego świata, jednak w swoich pracach badawczych ich reprezentanci często odnosili się do współczesnych i historycznych wydarzeń politycznych, które oddalały lub przybliżały jednostki do libertariańskiego społeczeństwa.

Analizując i interpretując działalność Partii Demokratycznej, należy uwzględnić wypracowane przez szkołę austriacką zasady indywidualizmu metodologicznego. Ludzkie działanie może być postrzegane jedynie poprzez działalność jednostek, natomiast „grupa”, „społeczeństwo” czy „rząd” nie są osobnymi, kolektywnymi podmiotami istniejącymi niezależnie od działań swoich indywidualnych członków (Rothbard 2009: 2–3). W tym ujęciu termin partia polityczna lub analizowana i interpretowana w niniejszym artykule Partia Demokratyczna nie jest osobnym bytem, lecz jedynie pewnym uproszczeniem oznaczającym polityczne zaangażowanie członków określonej instytucji politycznej.

Partia Demokratyczna jako partia ekonomicznej wolności

Partia Demokratyczna wyłoniła się około roku 1829 z założonej przez Thomasa Jeffersona partii Demokratycznych Republikanów. W latach 1800–1829 istniał tzw. okres jednomyślności, kiedy Demokraci i Republikanie zdominowali scenę polityczną w USA. Okres ten zakończył się wraz z kontrowersyjną prezydenturą Andrew Jacksona. Siły Demokratów były największe na Południu, wśród farmerów, a także wśród nisko sytuowanych warstw społecznych dużych miast (Sobolewska-Myślik 2004: 178–179).

Partia Demokratyczna w omawianym okresie była ugrupowaniem postulującym bliskie dla szkoły austriackiej zasady ograniczonego państwa, ortodoksji rynkowej oraz praw jednostek i rywalizowała z Wigami i Republikanami. Polityczni konkurenci Demokratów opowiadali się za rozszerzeniem władzy federalnej oraz skali subsydiowania wielkiego biznesu, a także za wysokimi taryfami celnymi.

Demokraci na początku i w połowie XIX w. byli postrzegani jako partia agrarna, kontynuująca dziedzictwo Thomasa Jeffersona, opowiadająca się za małymi łciami i ograniczonym rządem. Część Demokratów popierała instytucję niewolnictwa (Thornton, Ekelund 2004: 5). Oczywiście faktem jest, że reprezentanci szkoły austriackiej odnosili się krytycznie do instytucji niewolnictwa i poddali krytyce wszelką politykę, która zniewalała jednostki. Dlatego należy w tym miejscu oddzielić sferę wolności ekonomicznej, którą pierwotnie popierali Demokraci, i sferę uniwersalnej oraz powszechnej wolności dla wszystkich mieszkańców Stanów Zjednoczonych. Pochwała z perspektywy historycznej dla polityki Demokratów ze strony reprezentantów szkoły austriackiej odnosi się wyłącznie do sfery ekonomicznej i walki o ograniczony rząd. Jeśli chodzi o chęć zachowania niewolnictwa przez część Demokratów, to już taka postawa nie mogła się spotkać z akceptacją „Austriaków”.

Zdaniem Murraya Rothbarda Partia Demokratyczna w XIX w. była postrzegana jako całkowite przeciwieństwo Partii Republikańskiej. Demokraci lub też, inaczej mówiąc, „partia osobistych wolności”, składali się z polityków popierających ograniczony rząd, prawa stanów, wolny handel i wolny rynek, a ich kluczowi konkurenci Republikanie, którzy połączyli siły z dawnymi Wigami, popierali subsydia, monopole, taryfy celne, tworząc „partię wielkich idei”, której głównym celem była walka z grzechem, np. alkoholem, hazardem itp. Istotną kwestią dla Republikanów było także zniesienie niewolnictwa, które było motywowane neopurytańskim fanatyzmem religijnym (Rothbard 1999a: 128). Nazywanie

Demokratów „partią osobistych wolności” jest także kontrowersyjne w ocenie autora, jeśli zwrócimy uwagę na fakt, że część z polityków popierała zachowanie niewolnictwa.

Południowy Demokraci, którzy byli w XIX w. w politycznej mniejszości, obawiali się taryf celnych, które wprowadzili Wigowie, a później rozszerzyli Republikanie, przez które to Południowe Stany mocno cierpiały ekonomicznie. Z tego powodu Demokraci Południowi zawarli sojusz z Północnymi Demokratami postulującymi prawa stanów, w tym prawa do ratyfikacji lub odrzucenia określonych ustaw, np. taryf celnych (Denson 1999: 13).

Według Rothbarda Partia Demokratyczna wraz z nominowaniem na kandydata w wyborach prezydenckich w 1896 r. Williama Jenningsa Bryana przestała afirmować obecne w religii luterńskiej i katolickiej przywiązanie do wolności jednostek oraz zasady leseferyzmu i stała się podobnie jak Republikanie partią neopurytańską, pietystyczną, głoszącą chęć stworzenia Królestwa Bożego na Ziemi przed powtórным nadejściem Jezusa, tworząc podstawy obecnego, homogenicznego systemu partyjnego w Stanach (Rothbard 1999b: 249, 252).

Aneksja Królestwa Hawajów do USA w 1898 r. spowodowała obawy Południowych i Północnych Demokratów dotyczące możliwości odejścia państwa amerykańskiego od modelu republiki i stania się kolejnym królestwem o imperialnych i kolonialnych aspiracjach (Raimondo 1999: 75). Dwie największe frakcje Demokratów działających na przełomie XIX i XX w. skupionych wokół prezydenta Grovera Clevelanda oraz Williama Jenningsa Bryana sprzeciwiały się imperialnej i militarystycznej polityce, którą popierali Republikanie (tamże: 79). Krytyka militarizmu oparta była na przeświadczeniu, że jest ono zagrożeniem dla wolności, a także główną przyczyną migracji Europejczyków do Stanów Zjednoczonych (tamże: 81). Wraz z internacjonalistyczną i prowojenną prezydenturą Thomasa Woodrowa Wilsona historyczne role się odwróciły i to Republikanie zaczęli popierać izolacjonizm, a Demokraci opowiadali się za interwencjonizmem i niniejsze koncepcje polityki zagranicznej były utrzymywane aż do początku zimnej wojny (tamże: 87).

Interwencjonizm za czasów prezydentury Wilsona

W niniejszym podrozdziale omówię politykę amerykańskiego interwencjonizmu w sferze gospodarczej, wolności słowa, a także, co najważniejsze, w odniesieniu do polityki zagranicznej i związanej z nią wojny.

Zasadami interwencjonizmu w sferze wewnętrznej, ale i głównie zewnętrznej w czasie swojej prezydentury kierował się polityk Partii Demokratycznej Thomas Woodrow Wilson. Ocena działalności administracji Wilsona jest dla „Austriaków” jednoznacznie negatywna, gdyż rozwinęła militarystyczną i imperialistyczną politykę USA oraz zapoczątkowała angażowanie się Stanów Zjednoczonych w międzynarodowe konflikty zbrojne w celu „walki o demokrację i wolność”.

Chociaż to wojna amerykańsko-hiszpańska zapoczątkowała załamanie się polityki nieinterwencjonistycznej, to jednak I wojna światowa i działalność prezydenta Wilsona, jak wskazuje John Denson, przyniosła całkowite odejście od niniejszej polityki. Wilson przystąpił do wojny, w której zaangażowane były europejskie mocarstwa bez uzasadnionego powodu, a jego 14 punktów i zmuszenie Niemców do podpisania traktatu wersalskiej spowodowało w opinii reprezentanta szkoły austriackiej narodziny nazizmu (Denson 1999: 36). Zatopienie okrętu Lusitania było tylko pretekstem do wojny, chociaż w kampanii wyborczej w 1916 r. Wilson obiecywał, że USA nie przystąpią do działań zbrojnych. Finalnym efektem wielkiej wojny było obrabowanie Amerykanów z pokoju i śmierć 116 708 osób oraz zamykanie przeciwników wojny w więzieniach i ograniczanie wolności słowa, zwłaszcza wobec tych osób, które krytykowały politykę Wilsona (tamże: 38–39). Prezydent Wilson, jak twierdzi Denson, szukał wygodnego powodu do przystąpienia do wojny i okręt przewożący uzbrojenie, który został zatopiony przez niemiecką łódź podwodną, stał się odpowiednim pretekstem. Śmierci amerykańskich cywilów można byłoby uniknąć, gdyby Wilson posłuchał rad sekretarza stanu Williama Jenningsa Bryana, który bezskutecznie przekonywał prezydenta, aby ostrzegał Amerykanów przed płynięciem na pokładzie Lusitanii (Denson 2006: 26). Wojna oprócz śmierci przyniosła także drastyczny wzrost opodatkowania i zwiększenie systemowej roli prezydenta, który zwiększył swoje uprawnienia (Denson 1999: 40–41).

Choć Stany Zjednoczone, jak twierdzi Thomas diLorenzo, nie miały żadnego interesu, aby przystąpić do I wojny, to jednak ich zaangażowanie przyczyniło się do największych katastrof w dziejach ludzkości, a więc wzmocnienia komunistów w Rosji oraz nazistów w Niemczech. Jedynymi beneficjentami polityki wojennej stali się politycy oraz wspierające ich grupy biznesu (diLorenzo 2012: 47),

Chociaż w duchu Partii Demokratycznej był silny sprzeciw wobec zbrojenia (na które Wilson nie szczędził środków) i interwencjom zagranicznym, to jednak pomysł Ligi Narodów nie spotkał się z oporem w ramach partii (Raimondo 1999: 86). Rothbard wysuwa tezę, że do przystąpienia USA do wojny przekonywali Wilsona również władarze

JP Morgan – potężnego konsorcjum finansowego, które wspierało finansowo Wilsona w czasie kampanii wyborczej i które liczyło na pewne zyski, jakie przyniesie im wojna (Rothbard 2011: 17–18). Brytyjczycy poprzez niejasne kontakty z otoczeniem prezydenta wykorzystali naiwność Wilsona i przekonali go do wsparcia Brytyjczyków, i chociaż wojna przyniosła śmierć i zniszczenie, to Dom Morgana miał pewny zysk finansowy (tamże: 21, 23). W czasie wojny wprowadzono także częściową reglamentację i kontrolę produkcji żywności oraz zaczątki prohibicji pod przewodnictwem dyrektora Departamentu Żywności i późniejszego republikańskiego prezydenta USA Herberta Hoovera (Rothbard 1999b: 255).

Przeciwko wojnie w Izbie Reprezentantów w 1917 r. głosowała jedynie część Demokratów (Raimondo 1999: 89). Niniejszy fakt wskazuje, że większość kongresmenów Partii Demokratycznej postanowiła porzucić pokojowe działania na arenie stosunków międzynarodowych, opowiadając się za aktywną rolę Stanów Zjednoczonych w kształtowaniu ładu polityki światowej. Narzędziem polityki zagranicznej stała się wojna, która miała być sposobem na realizację interesów, jakie rządzący uznają za ważne.

Wilson w sferze polityki zagranicznej postulował idealizm, czyli prawo narodów do samostanowienia, walkę za demokrację, zasady zbiorowego bezpieczeństwa i pokój pomiędzy narodami, który miał zostać osiągnięty po zwycięstwie w wielkiej wojnie (tamże: 90). Wilsonizm jest według Rothbarda utopią, która nakazuje walkę za prawa człowieka i demokrację za pomocą wojennych środków (Rothbard 1999a: 122). Wilson wspólnie z innymi przywódcami państw ententy obarczył winą Niemcy za wybuch wojny i był współodpowiedzialny za nałożenie na Niemców budzących kontrowersje niemieckiej opinii publicznej gigantycznych reparacji wojennych. Zdaniem Ralpa Raico, prezydent Wilson utorował drogę do władzy nazistom (Raico 2010: 2–3). Właściwszym terminem, który bardziej niż *idealizm* odnosi się do *wilsonizmu*, jest „głód władzy” (tamże: 18). Jeszcze zanim USA przystąpiły do wojny, polityka zagraniczna Wilsona wobec państw Ameryki Łacińskiej była imperialistyczna. Przykładem może być ingerowanie w politykę wewnętrzną Meksyku poprzez atak zbrojny i zdobycie Vera Cruz oraz inwazja na Dominikanę, Haiti czy Nikaraguę. Demokracja i walka o wolność były jedynie retoryką usprawiedliwiającą interwencyjne i militarne działania (tamże: 19–20).

Według reprezentantów szkoły austriackiej wilsonizm przyniósł nieodwracalny zwrot w amerykańskiej polityce zagranicznej. Historia dostarcza licznych dowodów na imperialistyczną politykę USA, jak np. wojna w Wietnamie, dwie wojny w Iraku czy atak na Afganistan.

Polityka Franklina Delano Roosevelta

W niniejszym podrozdziale skupię się na krytyce polityki demokratycznego prezydenta Franklina Delano Roosevelta (kadencja w latach 1933–1945) przez reprezentantów szkoły austriackiej, a więc na omówieniu dwóch kluczowych kwestii, jakie zdaniem Rothbarda i jego kontynuatorów wynikły w trakcie urzędowania Roosevelta i realizowania jego wizji państwa, ekonomii i społeczeństwa. Pierwszą kwestią jest polityka *New Deal*, drugą natomiast przystąpienie USA do II wojny światowej. Reprezentanci szkoły austriackiej zarówno w sferze polityki gospodarczej, jak i zagranicznej wystawili Rooseveltowi jednoznacznie negatywną ocenę.

Chociaż jak wskazuje Rothbard, Franklin Delano Roosevelt jedynie rozwinął politykę *New Deal*, którą de facto rozpoczął jego poprzednik Herbert Hoover (Rothbard 2010b: 152), to jednak wkład Demokracji w zmianę polityki gospodarczej USA jest znaczący. Roosevelt jeszcze jako gubernator Nowego Jorku z entuzjazm przyjął plan robót publicznych, który rozwinął na masową skalę republikański prezydent (tamże: 177) i jako pierwszy opracował plan masowych prac osób bezrobotnych na szczeblu stanowym (tamże: 218). Pomimo że to Hoover rozpoczął zmianę polityki gospodarczej, to jednak Rothbard uważa Roosevelta za mistrza „Wielkiego Rządu” (Rothbard 2000b: 135).

Zdaniem diLorenzo należy wyróżnić dwa etapy *New Deal*. Pierwszy, realizowany w latach 1933–1934, polegał na przeobrażeniu przemysłu i rolnictwa Stanów Zjednoczonych w kartele pod przywództwem wielkiego rządu. W omawianym okresie rząd wymusił wzrost wynagrodzeń, co spowodowało wysokie bezrobocie oraz wysokie ceny (diLorenzo 2001: 430–431). W latach 1933–1934 odebrano Amerykanom złote dolary, a nawet zabroniono posiadać obywatelom USA złoto zarówno w kraju, jak i za granicą (Rothbard 2010a: 97). Jest to, zdaniem reprezentantów szkoły austriackiej, szczególnie niebezpieczne dla gospodarki. Rothbard czy Mises popierali oparcie pieniądza na złotym i srebrnym kruszcu i poświęcili wiele miejsca w swojej pracy naukowej na uzasadnienie ekonomicznej słuszności takiej polityki monetarnej.

W latach 1935–1937 drastycznie podniesiono podatki, zwłaszcza dla osób bogatych (Higgs 2006: 13). Było to w drugim okresie *New Deal* (1935–1938), w którym to wprowadzono obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, płacę minimalną oraz regulacje prawa pracy, której konsekwencją było podniesienie kosztów pracy i zniechęcenie przedsiębior-

ców do zatrudniania pracowników (diLorenzo 2001: 440). Błędem, zdaniem diLorenzo, jest mówienie o ożywieniu gospodarki Stanów Zjednoczonych w niniejszym okresie. Bezrobocie w latach 1933–1940 wynosiło średnio 17,7%, a w roku 1938 wrosło nawet o 4,7% w porównaniu z rokiem 1937 (tamże: 426–427). Błędem jest mówienie, że wojna wyciągnęła USA z kryzysu, gdyż ponad 12 milionów Amerykanów zostało powołanych do wojska, co jedynie wirtualnie zmniejszyło bezrobocie. Cała produkcja natomiast skupiła się na sprzęcie wojskowym kosztem dóbr dla konsumenta (tamże: 429 oraz diLorenzo 2012: 48). Zdaniem stowarzyszonego z *Mises Institute* Butlera Shaffera „Nowy Ład” to początek etatyzmu w najbardziej represyjnej i antywolnościowej formie (Shaffer 2012: 70). Według Roberta Higgisa polityka *New Deal* przyniosła wzrost niepewności przedsiębiorców co do inwestowania i miała fatalne skutki ekonomiczne (Higgs 2006: 24).

W kwestii polityki zagranicznej reprezentanci szkoły austriackiej oskarżają Roosevelta o prowadzenie polityki w taki sposób, który skutecznie spowodował przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny.

Według Raico, jeszcze w roku 1940 Roosevelt kontaktował się z ówczesnym Pierwszym Lordem Admiralicji, tajnie negocjując zaangażowanie USA w wojnę z Niemcami, pomimo że to Neville Chamberlain był premierem Zjednoczonego Królestwa (Raico 2010: 73). Wart odnotowania jest fakt, istotny dla polskiej historii, że wina za zbrodnię katyńską dokonaną na polskich oficerach przez Sowietów była ignorowana przez Roosevelta, który wyrażał sympatię dla Stalina i nazywał go „Wujkiem Joe”, co również było przedmiotem krytyki autorstwa Raico (tamże: 57).

Rooseveltowi zależało, w opinii Densona, na zachowaniu pozorów, że to USA była krajem zaatakowanym, a nie agresorem, i specjalnie prowokował Japończyków. Prezydent USA, wiedząc o planowanym ataku na Pearl Harbor, nie dokonał wiele w celu obrony portu, aby uzyskać pretekst do wojny (Denson 2006: 101–102). Ponadto Amerykanie dostarczyli Hitlerowi sfalszowane plany ataku USA na Niemcy bez wcześniejszego wypowiedzenia wojny, aby to niemiecki zbrodniarz wypowiedział wojnę Ameryce (tamże: 139). Administracja Roosevelta prowokowała Niemców poprzez zawarcie z Brytyjczykami *Lend-Lease Act* z marca 1941 r. (tamże: 148) oraz składała nieakceptowalne dla interesów Japonii warunki porozumienia w czasie negocjacji z rządem cesarskim. Negocjacje rozpoczęte z inicjatywy Japończyków, oparte na realistycznym podejściu, mogłyby spowodować częściowe ograniczenie japońskiej ekspansji i wycofanie ich sił z podbitych terenów, w tym i z większości Chin (tamże: 154). Ignorowanie przez Roosevelta Japonii

spowodowało zmianę rządu na militarystyczny i prowójenny (tamże: 175). Wojna umożliwiła Rooseveltowi, zdaniem Densona, całkowitą kontrolę nad prowadzeniem polityki zagranicznej, czego efekty są obecne w polityce współczesnych prezydentów USA (tamże: 179).

Podsumowanie

Zdaniem Jeffa Riggenbacha Demokraci od czasu Franklina D. Roosevelta zaczęli promować merkantylizm, etatyzm oraz wojnę i swój program nazwali „liberalizmem” (Riggenbach 2009: 170). W opinii Rothbarda tak jak Związek Radziecki jest pełen pomników Lenina i narody postsowieckie, aby się podnieść, muszą je zniszczyć, tak samo Stany Zjednoczone muszą zniszczyć wszystkie pomniki¹ Wilsona i Roosevelta i może wtedy wiek XXI stanie się stuleciem pokoju i wolności (Rothbard 2000b: 20).

Niniejszy artykuł wykazał, że zdaniem reprezentantów szkoły austriackiej amerykańska Partia Demokratyczna z ugrupowania politycznego popierającego instytucje rynkowe i pokojowe stosunki między narodami stała się w czasie prezydentury T.W. Wilsona i F.D. Roosevelta partią postulującą militarystyczny oraz interwencjonizm gospodarczy. Według reprezentantów szkoły w wyniku zmiany modelu polityki zagranicznej amerykańskiego państwa pod kierownictwem prezydentów z ramienia Demokratów USA stały się współcześnie państwem prowójennym. Chociaż pierwsze przejawy walki imperialistycznej nastąpiły w 1898 r. pod kierunkiem Republikanów, to jednak Wilson i Roosevelt totalnie nakierowali Stany Zjednoczone na nowe, wojenne tory. Teorie i interpretacje wypracowane przez reprezentantów szkoły austriackiej wykazują, że polityczne działania Demokratów w I połowie XX w. należy z perspektywy libertariańskiej ocenić jednoznacznie negatywnie. Artykuł skupił się na wybranych zagadnieniach związanych z działalnością członków Partii Demokratycznej, które zostały skonfrontowane z libertariańskimi ideami, teoriami i interpretacjami.

Problemem, jaki należy poruszyć przy ocenie stanowiska „Austriaków” wobec Partii Demokratycznej, jest niezauważenie niechlubnej roli Demokratów w sankcjonowaniu instytucji niewolnictwa w USA. Warto zauważyć także, że do pewnych problemów o charakterze historycznym odnoszących się do Demokratów reprezentanci szkoły austriackiej podchodzili wybiórczo, np. w sferze wolności osobistej, a zwłaszcza

¹ Rothbardowi chodzi raczej o metaforyczny sens pomników obecnych np. w pracach naukowych, filmach, powieściach czy retoryce polityków.

wobec abolicjonizmu. Ponadto, często kwestie o charakterze wolności ekonomicznej przysłaniały sferę wolności osobistej. Do szerszej dyskusji o charakterze politologicznym i historycznym należy pytanie dotyczące zasadności zaangażowania USA w dwóch wojnach światowych.

Należy podkreślić, że szkoła austriacka jest kontrowersyjną szkołą ekonomiczną i społeczną i spotyka się z krytyką np. noblisty Paula Krugmana, Marka Blauga, czy wcześniej polemiki ze strony Milтона Friedmana. Badanie historii politycznej amerykańskich Demokratów to jedynie poboczny wycinek naukowej działalności reprezentantów szkoły austriackiej, obok myśli ekonomicznej, badania cykli koniunkturalnych, inflacji czy twórczości o charakterze filozofii i myśli politycznej.

Bibliografia

- Denson J. 1999, *War and American Freedom* [w:] *The costs of war American Pyrrhic of victories*, red. J. Denson, New Brunswick – London.
- Denson J. 2006, *A century of war Lincoln, Wilson and Roosevelt*, Auburn.
- diLorenzo T. 2001, *Franklin Delano Roosevelt's New Deal: From economic fascism to pork-barrel politics* [w:] *Reassessing the presidency The rise of executive state and the decline of freedom*, red. J. Denson, Auburn.
- diLorenzo T. 2012, *Organized Crime: The Unvarnished Truth About Government*, Auburn.
- Dzionek-Kozłowska J. 2007, *Stanowisko Marshalla wobec niektórych kwestii „sporu o metodę” (methodenstreit)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, R. LXIX, z. 2.
- Higgs R. 2006., *Depression, war and cold war Studies in political economy*, Oxford.
- Menger C. 2007, *Principles of economics*, Auburn.
- Mises von L. 2003, *Historical Setting of the Austrian School of Economics*, Auburn.
- Raico R. 2010, *Great wars and great leaders a libertarian rebuttal*, Auburn.
- Raimondo J. 1999, *Defenders of the Republic: The Anti-Interventionist Tradition in American Politics* [w:] *The costs of war American Pyrrhic of victories*, red. J. Denson, New Brunswick – London.
- Riggenbach J. 2009, *Why american history is not what they say: and introduction to revisionism*, Auburn.
- Rothbard M. 1999a, *Americas two just war: 1775 and 1861* [w:] *The costs of war American Pyrrhic of victories*, red. J. Denson, New Brunswick – London.
- Rothbard M. 1999b, *World War I as Fulfillment: Power and the Intellectuals* [w:] *The costs of war American Pyrrhic of victories*, red. J. Denson, New Brunswick – London.
- Rothbard M. 2000a, *Egalitarianism as a revolt against nature and other essays*, Auburn.
- Rothbard M. 2000b, *The irrepressible Rothbard The Rothbard-Rockwell Report Essays of Murray N. Rothbard*, red. L. Rockwell, Burlingame.
- Rothbard M. 2006, *For a new liberty The libertarian manifesto*, Auburn.
- Rothbard M. 2009, *Man, economy, and the state A treatise on economic principles with Power and Market Government and the economy*, Auburn.

- Rothbard M. 2010a, *What has government done to our money*, Auburn.
- Rothbard M. 2010b, *Wielki kryzys w Ameryce*, Warszawa.
- Rothbard M. 2011, *Wall Street, banks, and American foreign policy*, Auburn.
- Schulak E. M., Unterkofler H. 2011, *The Austrian School of Economics A history of its ideas, ambassadors, and institutions*, Auburn.
- Shaffer B. 2012, *The Wizards of Ozymandias reflection on the decline & fall*, Auburn.
- Sobolewska-Myślik K. 2004, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa.
- Szabaciuk W. 2014, *Stanowisko Ludwiga von Misesa wobec historycyzmu i empiryzmu*, „Polityka i Społeczeństwo”, nr 4(12).
- Thornton M., Ekelund Jr R.B. 2004, *Tariffs, blockades, and inflation: The economics of the civil war (The american crisis series: books on the civil war era)*, Wilmington.